O’ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA’LIM VA ILM FAN VAZIRLIGI

Andijon davlat texnika instituti "Menejment" kafedrasi assistent o‘qituvchisi Irisov Jahongir Xursanbekovich

Otaqo’ziyeva Ro’zahon Abduhamidjon qizi IV-kurs 57/23 Bank ishi va audit mutaxasisligi talabasi

Korxonalarda innovatsion boshqarishni tashkil etish va takomillashtirish

jahongirmirzo0078@gmail.com

Annotatsiya

Tezisda korxonalarda innovatsion boshqarishni tashkil etishning nazariy asoslari, mavjud holati va takomillashtirish yo‘nalishlari tahlil qilingan. Innovatsion strategiya, tashkiliy tuzilma, innovatsion kadrlar salohiyati va moliyalashtirish mexanizmlari korxona raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillar sifatida ko‘rib chiqilgan. Tahlil asosida innovatsion boshqaruv tizimini bosqichma-bosqich rivojlantirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: innovatsiya, innovatsion boshqaruv, innovatsion strategiya, tadqiqot va ishlanmalar (T&I), raqobatbardoshlik, innovatsion faollik.

Kirish (Introduction)

Zamonaviy iqtisodiyotda korxonalarning barqaror rivojlanishi yangi mahsulotlar, texnologiyalar va boshqaruv usullarini joriy etish qobiliyatiga bog‘liq. Innovatsiyalar tasodifiy emas, balki rejalashtirilgan, tashkil etilgan va nazorat qilinadigan jarayon bo‘lgandagina samara beradi. Shu sababli innovatsion boshqarish korxona boshqaruv tizimining alohida yo‘nalishi sifatida ahamiyat kasb etmoqda.O‘zbekistonda sanoat va xizmat ko‘rsatish korxonalarida innovatsion faollik yetarli darajada emas: tadqiqot va ishlanmalarga ajratiladigan mablag‘ning cheklanganligi, innovatsion strategiyaning yo‘qligi, kadrlar tayyorgarligidagi tafovut va ilmiy muassasalar bilan hamkorlikning sustligi asosiy to‘siqlar bo‘lib qolmoqda.

Tadqiqotning maqsadi – korxonalarda innovatsion boshqarishni tashkil etish va takomillashtirish yo‘llarini asoslash.

Vazifalari: (1) innovatsion boshqaruvning nazariy asoslarini o‘rganish; (2) tanlangan korxonada innovatsion faollik ko‘rsatkichlarini tahlil qilish; (3) boshqaruv tizimini takomillashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqish.

Ob’ekti – korxona, **predmeti** – innovatsion jarayonlarni boshqarish tizimi va mexanizmlari.

Tadqiqot usullari (Methods)

Tadqiqotda tizimli yondashuv, statistik va qiyosiy tahlil, dinamik qatorlar hamda SWOT-tahlil usullaridan foydalanildi. Ma’lumot manbalari: Statistika agentligi ma’lumotlari, innovatsion rivojlanishga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar.Innovatsion boshqaruv samaradorligi quyidagi ko‘rsatkichlar bilan baholandi:innovatsion mahsulot ulushi = (yangi yoki takomillashtirilgan mahsulot hajmi / jami mahsulot hajmi) × 100;T&I xarajatlarining ulushi (savdo hajmiga nisbatan, %);joriy etilgan xodimlar takliflari va yangi mahsulotlar soni;innovatsiyalarning qoplanish muddati.Xorijiy tajribadan Yaponiyaning uzluksiz yaxshilash (Kaizen), AQShning ochiq innovatsiyalar va Janubiy Koreyaning davlat-xususiy hamkorlik tajribasi qiyosiy o‘rganildi.

Natijalar (Results)

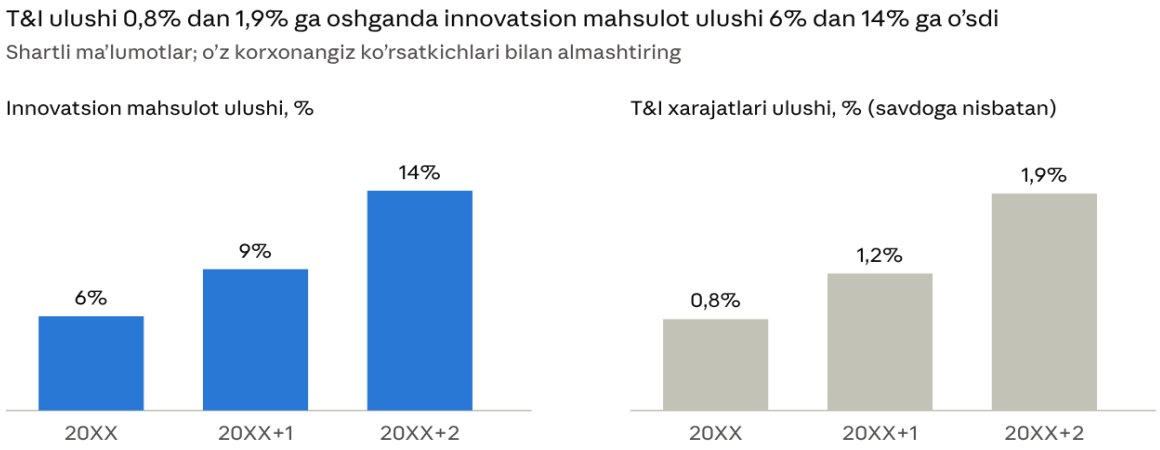
Tahlil korxonada innovatsion boshqaruv elementlari joriy etilgan sari innovatsion faollik oshganini ko‘rsatdi. Asosiy ko‘rsatkichlar 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval. Korxonaning innovatsion faolligi ko‘rsatkichlari (shartli ma’lumotlar, o‘z ma’lumotlaringiz bilan almashtiring)

Ko‘rsatkich	2024-yil	2025+1-yil	2026+2-yil
Innovatsion mahsulot ulushi (%)	6	9	14
T&I xarajatlari ulushi (%)	0,8	1,2	1,9

Ko‘rsatkich	2024-yil	2025+1-yil	2026+2-yil
Joriy etilgan xodimlar takliflari (dona)	12	25	41
Yangi mahsulot turlari (dona)	2	3	5

Jadvalda innovatsion mahsulot ulushi va T&I xarajatlarining birgalikda o‘sgani ko‘rinadi.

1-jadval ma’lumotlari asosida · shartli ko’rsatkichlar

1-rasm. T&I xarajatlari ulushi oshgan sari innovatsion mahsulot ulushi ham o’sib borgan.

Tahlil davomida quyidagi muammolar aniqlandi: innovatsion strategiyaning rasmiy hujjat sifatida mavjud emasligi, innovatsiyalar uchun mas’ul bo‘linmaning yo‘qligi, g‘oyalarni yig‘ish va baholash tizimining sustligi hamda innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning tartibsizligi.

Muhokama (Discussion)

Natijalar innovatsion boshqarishni alohida tizim sifatida tashkil etish zarurligini ko‘rsatadi. Quyidagi yo‘nalishlar taklif etiladi:

1. Innovatsion strategiyani ishlab chiqish. Korxonaning umumiy strategiyasi bilan uyg‘un, aniq maqsad va ko‘rsatkichlarga ega innovatsion strategiya qabul qilinishi, ustuvor yo‘nalishlar belgilanishi lozim.

2. Tashkiliy tuzilmani takomillashtirish. Innovatsiyalar bo‘yicha alohida bo‘linma yoki mas’ul rahbar (masalan, innovatsion rivojlanish bo‘limi) faoliyatini yo‘lga qo‘yish, loyihalar uchun funksional guruhlar tuzish tavsiya etiladi.

3. G‘oyalarni boshqarish tizimi. Xodimlardan g‘oyalar yig‘ish platformasi, baholash mezonlari va muallifni rag‘batlantirish mexanizmi innovatsion faollikni oshiradi.

4. Kadrlar salohiyatini rivojlantirish. Innovatsion boshqaruv, loyihalarni boshqarish va yangi texnologiyalar bo‘yicha o‘qitish, shuningdek, tajriba almashish dasturlari zarur.

5. Moliyalashtirish mexanizmlari. T&I uchun alohida byudjet ajratish, davlat qo‘llab-quvvatlash dasturlaridan foydalanish va innovatsion loyihalarni bosqichma-bosqich (pilot sinovdan ommaviy joriy etishgacha) moliyalashtirish maqsadga muvofiq.

6. Hamkorlik va raqamlashtirish. Universitetlar, ilmiy institutlar va texnoparklar bilan hamkorlik, shuningdek, loyihalar monitoringi uchun raqamli platformalar innovatsiyalar samaradorligini oshiradi.

Tadqiqotning cheklovi sifatida natijalar bitta korxona ma’lumotlariga tayanishini va ko‘rsatkichlarning birga o‘sishi sababiyatni emas, o‘zaro bog‘liqlikni ifodalashini hisobga olish kerak.

Xulosa

Innovatsion boshqarishni tashkil etish korxonaning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, innovatsion strategiya, mas’ul tashkiliy tuzilma, g‘oyalarni boshqarish tizimi, malakali kadrlar va barqaror moliyalashtirish birgalikda qo‘llanganda innovatsion mahsulot ulushi va T&I

samaradorligi oshadi. Korxonalarga ushbu choralarni bosqichma-bosqich, pilot loyihalardan boshlab joriy etish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «O‘zbekiston–2030» strategiyasi to‘g‘risidagi farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligining rasmiy ma’lumotlari.
3. Schumpeter J. The Theory of Economic Development. – Cambridge: Harvard University Press, 1934.
4. Drucker P. Innovation and Entrepreneurship. – New York: Harper & Row, 1985.
5. Chesbrough H. Open Innovation. – Boston: Harvard Business School Press, 2003.
6. Oslo Manual: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation. – OECD/Eurostat.
7. [Innovatsion menejment bo‘yicha mahalliy darslik yoki ilmiy maqola.]
8. [Tanlangan korxonaning ichki hisobotlari, 20XX–20XX yillar.]